

TANÍTÓ- ÉS OKTATÓGÉPEK HASZNÁLATA A KÖZOKTATÁSBAN – PEDAGÓGIAI INNOVÁCIÓ A HATVANAS ÉVEK MAGYARORSZÁGÁN

Somogyvári Lajos

PTE BTK Oktatás és Társadalom Doktori Iskola

Kulcsszavak: oktatástörténet; oktatástechnológia

Kutatásaim az 1960-as évek Magyarországnak képes pedagógiai szaksajtójára irányulnak – nemcsak a képek által teremtett kulturális jelentések, hanem a képek termelése és befogadása is fontos kérdés ebben a kontextusban. A kép ábrázolásmódjairól, kép és valóság viszonyáról szóló hagyományos kérdések mellett a sajtófotók használatát, funkcióit, az általuk teremtett kontextust szintén vizsgálat tárgyává kell tenni. A kutatás alapjául szolgáló képi korpusz öt pedagógiai periodikán (Család és Iskola, Gyermekünk, Köznevelés, Óvodai Nevelés, A Tanító, A Tanító Munkája) alapul, 5371 fotóból áll. A hazai oktatástörténet-írásban a sajtófotó nem megszokott forrásanyag, interdiszciplináris megközelítést kíván: a történeti pedagógiai antropológia segítségével nevelési világokat tárunk fel, melyeket különböző képek és narratívák közvetítenek. Az ikonográfia és narratológia eredményeit hasznosító elemzés egyszerre tár fel egyedi, az adott korra jellemző vonásokat és univerzális pedagógiai tapasztalatokat.

Az 1960-as évek Magyarországnak a tudás és ismeretek robbanásszerű fejlődésének következményeként felmerült az igény a hagyományos módszerek megújítására, a tanítás-tanulás folyamatának hatékonyabbá tételére. A tanulási folyamatról alkotott újszerű elképzelések (a viselkedés algoritmizált módosítása), illetve a válasz-inger kapcsolat mechanikus felfogása utólag visszatekintve nem bizonyult gyümölcsözőnek a pedagógiában, de az újfajta taneszközök elterjedtebbé válása és az 1970-es években létrejövő oktatástechnológia sokat köszönhetett a külföldi modellek 60-as évekbeli recepciójának (*Falus*, 1980). A cél az volt, hogy a tapasztalat helyét átvegye a tudományos megismerés, a pedagógia alakuljon át kísérleti viselkedéselemzéssé (*Kiss*, 1978) – egyedül a tanulót nem vették figyelembe a modell megalkotásánál. Nem születtek elemzések arra vonatkozóan, hogy a motiváció és érdeklődés fenntartását hogyan szolgálják ezek a gépek, illetve milyen hatással lehetnek a gyermekek teljesítményére. A vizsgált időszakban viszont még ígéretes, új iránynak tűnt a tanító-, oktatógépek használata, amely választási lehetőséget nyújthatott a központi állami taneszköz-ellátási rendszer mellett, mivel a tantervi, didaktikai, módszertani és oktatástechnológiai újítások alkalmazása helyi szinten az iskolaigazgatóktól függött.

A bemutatásra kerülő vizsgálat célja az innováció képi és verbális diskurzusának feltárása, illetve hazai oktatástörténeti kontextusba illesztése – az iskolai világ pragmatikus felfogása, a hatékonyságra törekvő koncepciója fogalmazódik meg az újságokban, összefonódva, gyakran vitatkozva az értékközvetítő, hagyományos nézetekkel. A ma is releváns probléma első megnyilatkozásai közé tartoznak elemzésre kerülő példáim.